

Малознаною лакуною для нашого студентства й більшої частини викладачів вищої школи в Україні залишається розвиток української педагогічної думки та шкільної справи. Він зводиться як правило, до діяльності знакових постатей в українській освіті (П.Могила, Ф.Прокопович, Г.Сковорода, кирило-мефодіївці, Л.Українка, І.Франко). Цікавий матеріал для розширення педагогічного кругозору й формування професійно-педагогічного мислення студентів може надати зіставлення науково-методичного доробку Бориса та Марії Грінченків і П.Каптерева щодо суспільно-морального виховання дітей, організації трудового навчання та фізичної праці, особливостей здійснення родинного виховання.

Неправомірно було б зводити педагогічну компаративістику лише до інструменту дослідження педагогічних концепцій певних діячів освіти. Компаративний метод дозволяє усвідомити відмінності творення окремих освітніх систем, зрозуміти причини тих чи інших педагогічних феноменів. Так, під час аналізу студентами освітньої ситуації в Україні в 20 рр. ХХ ст. доречно звернути увагу на ті відмінності, які існували в українській системі освіти та РСФР (процес уніфікації, як відомо, пришвидшується з кінця 20-х рр. і остаточно завершується у 30-ті роки ХХ ст.). Ці відмінності пов'язані зі структуруванням системи освіти та впровадженням комплексної системи навчання в Україні, критикою українськими діячами освіти (М.Скрипником та В.Затонським) ідеї політехнізму тощо.

Отже, використання методів педагогічної компаративістики під час засвоєння студентами історико-педагогічної інформації дозволяє викладачу позбутися стереотипів парадигмального підходу, сприяє поліпшенню ґрунтовності та якості фахової педагогічної підготовки.

В.В.Ревенко,

аспірант,

Криворізький ДПУ

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

У статті автор визначає роль інтерактивного навчання в активізації пізнавальної діяльності студентів, наводить приклади використання деяких інтерактивних методів на практичних заняттях з іноземної мови.

Ключові слова: інтерактивне навчання, активізація пізнавальної діяльності, інтерактивні методи.

В статье автор определяет роль интерактивного обучения в активизации познавательной деятельности студентов, приводит примеры использования некоторых интерактивных методов на практических занятиях по иностранному языку.

Ключевые слова: интерактивное обучение, активизация познавательной деятельности, интерактивные методы.

In the article the author describes the role of interactive learning for the intensification of cognitive activity of students, gives examples of using of interactive methods at the lessons of practical course of English.

Key words: interactive learning, intensification of cognitive activity, interactive methods.

Постановка проблеми Модернізація системи вищої педагогічної освіти зумовлює появу нових вимог до підготовки майбутнього вчителя. Окрім глибоких загальнонаукових та професійних знань пріоритетними стають такі якості спеціаліста, як здатність до самоосвіти, саморозвитку, високий рівень творчої пізнавальної активності, вміння використовувати нестандартний підхід до поставлених завдань та працювати в колективі на засадах співробітництва та співтворчості.

Сучасна педагогічна дійсність свідчить, що традиційне навчання не є спроможним задовольнити збільшені вимоги до підготовки майбутнього вчителя, оскільки не створює умов для формування вмінь та навичок самостійної пізнавальної діяльності, не сприяє розвитку творчих здібностей. Це зумовлює ряд протиріч між наявним рівнем готовності спеціаліста до професійної діяльності та сучасними вимогами до його підготовки, між потребою студента у самовираженні та здатністю освіти задовольнити дану потребу. Тому виникає необхідність пошуку інших підходів до організації процесу навчання майбутнього вчителя, які сприяли б появі нового рівня якості навчання за рахунок активізації пізнавальної діяльності. У зв'язку з цим виправданим є інтерес до інтерактивного навчання, що якнайкраще сприяє досягненню поставленої мети завдяки активному характеру педагогічної взаємодії між викладачем та студентами.

Аналіз останніх досліджень. Питанню розвитку активності особистості в навчанні присвячені дослідження Ю.К.Бабанського, М.О.Данилова, І.А.Зязюна, О.В.Киричука, І.Я.Лернера, О.М.Матюшкіна, М.І.Махмутова, М.М.Скаткіна, Н.Ф.Тализіної, Г.І.Щукіної та ін. Особливості пізнавальної активності студентів

розглядаються в працях В.П.Беспалька, В.К.Буряка, В.М.Вергасова, П.М.Щербаня та ін. Загальнодидактичний аспект інтерактивного навчання, його навчальний, виховний та розвиваючий потенціал досліджено К.О.Бахановим, М.В.Кларінім, Л.Пироженко, О.Пометун та ін.

Мета нашої статті – дослідити можливості інтерактивного навчання як засобу активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів педагогічних ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. В узагальненому вигляді під активізацією розуміють «...процес, спрямований на досягнення стану активності суб'єкта, на виявлення та утримання цієї здатності людини» [4, с. 12] Активізація процесу навчання – це удосконалення методів і організаційних форм навчально-пізнавальної роботи учнів, яке забезпечує активну й самостійну теоретичну і практичну діяльність школярів у всіх ланках навчального процесу [3]

Як справедливо стверджує Г.О.Китайгородська, активізація навчальної діяльності може бути досягнута різними засобами. Серед них – спеціальна організація навчального матеріалу, його концентрація й розподіл, вибір специфічних форм та методів, прийомів навчання, а також мобілізація й більш продуктивне використання потенційних можливостей того, хто навчає, та того, хто навчається, та їх взаємодії в навчально-виховному процесі [4, с.12].

Психолого-педагогічні дослідження Х.Лійметса, К.Нор, Н.Побірченко, Г.Цукерман, О.Ярошенко та інших науковців свідчать про те, що активізація та результативність навчання відбуваються при організації групових форм роботи. З цього погляду особливий інтерес викликає інтерактивне навчання (від англ. «interact», де «inter» – взаємний, «act» – діяти). За визначенням О.Пометун, «...це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівнозначними, рівноправними суб'єктами навчання...» [6, с.9] К.О.Баханов визначає його як навчання, основа якого полягає в активізації пізнавальної діяльності учнів за допомогою організації спілкування між собою, учнів з учителем, між групами, спрямованого на розв'язання спільної проблеми [1, с. 35].

Основними рисами інтерактивного навчання є:

1. Суб'єкт-суб'єктний характер взаємодії між викладачем та студентами.

2. Особистісна зацікавленість студента, можливості для його інтелектуального та творчого розвитку.
3. Активна позиція студента під час навчання.
4. Глибока внутрішня мотивація студента до навчання.
5. Спільна творча навчально-пізнавальна діяльність студентів.

Організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками процесу навчання надає можливості для тих, хто навчається, співпрацювати зі своїми однокурсниками, реалізує прагнення до спілкування, сприяє створенню сприятливого психологічного клімату. Під час інтерактивного навчання викладач керує роботою студентів опосередковано, а стосунки між ним та тими, хто навчається, набувають характеру співпраці в атмосфері довіри та невимушеності.

Групова робота примушує кожного студента працювати та робити свій посильний внесок у розв'язання спільного навчального завдання. Це перетворює позицію студента під час навчання з пасивної в активну, забезпечує його особистісну зацікавленість, сприяє виникненню стійких пізнавальних та соціальних мотивів. Дослідження Х.Лійметса [5] доводять ефективність групової роботи як засобу активізації пізнавальної діяльності на різних її етапах: під час вивчення нового матеріалу, під час виконання вправ, при повторенні матеріалу. Спостереження вченого показали, що участь у спільній роботі примушує кожного учня більш активно виявляти причини своїх помилок, а у випадку виникнення труднощів швидко отримати допомогу або від інших членів групи, або від педагога. Таким чином, творча взаємодія всередині групи стимулює пізнавальну активність кожного з її членів.

Психолого-педагогічні дослідження свідчать про те, що для активної взаємодії, яка виникає в процесі спільної діяльності, необхідно забезпечити такі умови [2, с. 28]:

1. Наявність єдиної мети. Єдина мета передбачає, що задля її здійснення необхідні об'єднані зусилля всіх присутніх, інакше вона залишається недосяжною.
2. Мотивацію спільного виконання, що полягає в розумінні кожним з виконавців того, що об'єднання їх зусиль становить обов'язкову умову отримання результату.
3. Об'єднання, а не суму індивідуальних дій учасників. Індивідуальні дії й проміжні результати не дублюються, а взаємодоповнюються.

Для цього необхідно, щоб кожний орієнтувався не просто на свою ділянку роботи, а співвідносив її з тим, що роблять партнери.

4. Розподіл і координацію дій. Це відбувається шляхом обговорення дій один одного з висловленням зауважень, побажань, пропозицій («зроби швидше», «у тебе неправильно», «перевір», «спробуй ще раз»). Координація дій здійснюється на основі взаємоконтролю і взаємооцінки.
5. Єдині простір, час, результат виконання. Незважаючи на очевидність даної ознаки, одного спільного перебування без вищеназаних характеристик недостатньо, щоб у соціальній групі виникала активна взаємодія. Єдиний результат – той, у якому втілені об'єднані зусилля, присутній внесок кожного з учасників.

У свою чергу О.М.Смолкін вважає, що активність пізнавальної діяльності тих, хто навчається, можлива за умови наявності певних стимулів. До них він відносить такі: 1) професійний інтерес; 2) творчий характер навчально-пізнавальної діяльності; 3) змагальність; 4) ігровий характер проведення занять; 5) емоційний вплив вищеперерахованих факторів [7, с.28].

Інтерактивне навчання створює умови для формування професійного інтересу майбутніх вчителів завдяки створенню проблемних ситуацій, використанню таких інтерактивних методів, як аналіз ситуацій, дискусії, рольові та ділові ігри. Дані методи відтворюють ситуації з майбутньої професійної або повсякденної діяльності, а тому забезпечують особистісну зацікавленість у їх розв'язанні. Інтерактивні методи також надають можливість для розвитку творчих здібностей, оскільки спонукають студентів до активного самостійного або колективного пошуку знань. Змагальність та ігровий характер діяльності, що є присутніми у інтерактивному навчанні, є потужними засобами активізації навчально-пізнавальної діяльності. Змагальність проявляється у тому, що під час роботи з використанням інтерактивних методів кожен із студентів робить власний посильний внесок у розв'язання спільного завдання, мобілізує свої розумові та творчі здібності, намагається виконувати завдання не гірше за інших. Ігровий момент є присутнім у таких інтерактивних методах, як інсценування, ділова гра, рольова гра. Гра сприяє зняттю емоційної напруги, надає вільний вибір дій, що обмежуються лише правилами, сприяє розвитку творчої уяви та виробленню навичок співробітництва.

Наведемо приклади використання окремих інтерактивних методів, що використовуються нами на практичних заняттях з англійської мови та спрямовані на активізацію навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вчителів.

Ролева гра „Зустріч за чаєм”

Мета: активізація діалогічного мовлення в заданій ситуації за темою «Їжа».

Хід та правила гри: Студентам пропонується організувати чаювання. Два студента грають роль господаря та господині, що приймають у себе вдома гостей (2-3 з них є англійцями). Тема, що обговорюється за чаюванням, – це традиції, пов’язані з їжею. Кожен з гостей висловлюється з коротким оповіданням, жартом або з прислів’ям, потім гості та господарі ставлять один одному запитання.

Ролева гра «Експерсія Лондоном»

Мета: активізація діалогічного мовлення в заданій ситуації за темою «Лондон».

Хід та правила гри: Група гідів пропонує можливі екскурсійні маршрути Лондоном їх директорові. Кожен висловлюється на користь його варіанту екскурсії та намагається переконати директора та своїх колег, що його варіант є найкращим. Наприкінці всі учасники діалогу вибирають найбільш вдалий варіант.

Рольові ігри розвивають творчу уяву, формують навички співробітництва, вчать шукати вихід з проблемної ситуації.

Дебати. Мета: активізація діалогічного мовлення в заданій ситуації за темою «Їжа». Питання, що пропонуються студентам для обговорення:

1. Як ви ставитеся до ідеї святкування сімейних свят у кафе чи ресторані?
2. Чи варто дотримуватися давніх традицій?
3. Що ви можете сказати про українську гостинність?

Даний інтерактивний метод сприяє поглибленню знань з теми, що обговорюється, вчить аргументувати та відстоювати власну думку, формує громадянську та особисту активність.

Висновки Таким чином, інтерактивне навчання сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності кожного студента завдяки суб’єкт-суб’єктній взаємодії між учасниками процесу навчання, колективному характеру діяльності, ігровому характеру діяльності, створенню проблемних ситуацій та постановці проблемних

запитань. Наш досвід викладання англійської мови переконує в тому, що використовувані нами інтерактивні методи (дебати, рольова гра та ін.) дозволяють активізувати лексико-граматичні навички студентів, навички їх діалогічного мовлення, сприяють формуванню позитивного ставлення до вивчення навчальної дисципліни, розвитку пізнавального інтересу, активізують їх мислення та розвивають творчі здібності.

Список використаних джерел

1. Баханов К.О. Інтерактивне навчання / К.О.Баханов // Історія в школах України. – 1998. – №2. – с.31-36.
2. Використання інтерактивних методів та мультимедійних засобів у підготовці педагога: [зб. наук. праць/наук. ред. Завальнюк О.М.]. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. – 208с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Устинович Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376с.
4. Китайгородская Г.А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам / Галина Александровна Китайгородская. – М.: Издательство МГУ, 1986. – 176с.
5. Лийметс Х.Й. Групповая работа на уроке/ Хейно Йоханович Лийметс. – М.: Знание, 1975. – 64с.
6. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: /О.І.Пометун, Л.В.Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192с.
7. Смолкин А.М. Методы активного обучения/ Алексей Михайлович Смолкин. – М.: Высшая школа, 1991. – 176с.

*В.Г. Столяренко,
кандидат хімічних наук,
П.П. Нечипуренко,
асистент,
Криворізький ДПУ*

**ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗНАТЬ І ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ І
ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ХІМІЇ**

На початку ХХІ століття постає завдання визначення стратегії співробітництва, розробки спільних підходів до "гармонізації" ціннісних орієнтацій, змісту, форм і методів педагогічної освіти. Вирішення цих задач є обов'язковою умовою формування особистості вчителя хімії як високопрофесійного фахівця.